

Що можна робити з земельними частками (паями)? По-перше, їх власники за бажанням можуть вимагати виділення їм в натурі (на місцевості) земельні ділянки з видачею державних актів на право власності на землю. Як ми вже зазначали, проект Закону про виділення земельних часток (паїв) в натурі зараз інтенсивно розробляється Державним комітетом по земельних ресурсах; по-друге, в установленому порядку ці земельні частки (паї) їх власники можуть в установленому порядку продати (слід пам'ятати про обмеження на продаж земельних ділянок до 1 січня 2005 року чи надати в оренду; по-третє, права на земельну частку (пай) можна вносити до статутних фондів господарських товариств. Але це теж забороняється робити до 1 січня 2005 року.

Що дає право власності на землю, що з ним робити? Для бажаючих це можливість зайнятися сільськогосподарським виробництвом. Зрозуміло, що однієї землі для цього замало, необхідні кредити, які отримати сьогодні надзвичайно важко. Вирішити проблему має застава земельних ділянок, яка передбачена Земельним кодексом (стаття 133), під яку мають надаватися кредити. Реально цей механізм має запрацювати після прийняття Закону про державний земельний (іпотечний) банк, розробка якого доручена Кабінету Міністрів України. Ті, хто не бажують займатися сільським господарством, можуть надавати землю в оренду на строк до 50 років (Закон України «Про оренду землі» від 6.10.1998 року), або продати в установленому порядку.

Чи можна отримати земельну ділянку безоплатно? Земельний кодекс (стаття 116) таку можливість передбачає шляхом:

- приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян;
- одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств;
- одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, які визнаються в порядку, встановленому статтею 118 Земельного кодексу.

Зрозуміло, що сьогодні головним завданням є впровадження в життя положень нового Земельного кодексу. Але вже зараз можна впевнено констатувати, що прийняттям кодексу парламент України зробив рішучий крок на шляху розвитку сучасної законодавчої бази країни.

Надійшла до редколегії 07.05.02

В.П. Севостьянов

РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Як відомо, підготовка та внесення на розгляд Верховної Ради України проектів Кримінального, Кримінально-процесуального, Кримінально-виконавчого кодексів, Кодексу про адміністративні правопорушення було передбачено Державною програмою боротьби зі злочинністю, яка затверджена Законом України від 25 червня 1993 р. [1]. При цьому законодавець

пропонував ще до прийняття зазначених законодавчих актів розглянути питання про доцільність внесення до чинного законодавства зумовлених вимогам життя доповнень і змін щодо введення нових видів покарання та запобіжного заходу, зміни порядку умовного засудження та умовно-дострокового звільнення від відбуття покарання, поліпшення правового становища засуджених. Окремий розділ Програми було присвячено удосконаленню кримінально-виконавчої системи України в цілому.

Комплексна цільова програма боротьби зі злочинністю на 1996-2000 рр., затверджена Указом Президента України від 17 вересня 1996 р., також передбачала розробку (доопрацювання) проектів Кримінального, Кримінально-процесуального, Кримінально-виконавчого кодексів. Кодексу про адміністративні правопорушення та інші [2]. У відповідному розділі цієї Програми також відображалися питання удосконалення кримінально-виконавчої системи.

У Комплексній програмі профілактики злочинності на 2001-2005 рр., затвердженій Указом Президента України від 25 грудня 2000 р. № 1376/2000, було зроблено акцент на активну наступальну протидію рецидивній злочинності і необхідність розробки Державної програми соціальної адаптації осіб, які звільняються з місць позбавлення волі.

Зміст цих програмних документів визначив основні напрямки єдиної Державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

Слід відзначити, що з моменту створення Національного університету внутрішніх справ у 1992 р., під керівництвом професора О.М. Бандурки почала формуватися науково-практична школа управління, яка охоплювала розробку не тільки теоретичних напрямків державотворення, а і широкого кола питань, пов'язаних з реформуванням Міністерства внутрішніх справ України, до складу якого входило Головне управління виконання покарань – центральний орган управління кримінально-виконавчої системи України.

Значну кількість пропозицій до Концепції розвитку системи МВС України, яка була схвалена постановою Кабінету Міністрів України № 456 від 24.04.1996 р., внесли вчені нашого Університету. У відповідному розділі цієї Концепції визначались конкретні напрямки реформування кримінально-виконавчої системи України.

Ціла низка політико-правових ідей у сфері виконання кримінальних покарань знайшла своє закріплення у Конституції України. Поряд з найважливішими конституційними принципами про визначення людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки в Україні найвищою соціальною цінністю, відповідальності держави за свою діяльність перед людиною, визначення і дії принципу верховенства права та інші, окремі статті Конституції безпосередньо закріплювали положення стосовно змісту покарання (ст.28 Конституції), а також правового становища засуджених (ч.3 ст.63 Конституції проголошує: «Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду»).

Темпи соціально-економічних перетворень в Україні, необхідність удосконалення і реформування загальної системи державного управління,

окремі зовнішньополітичні обставини прискорили, в межах конституційних повноважень Президента України, процес реформування кримінально-виконавчої системи України. Відповідними Указами було створено новий центральний орган виконавчої влади – Державний департамент України з питань виконання покарань, затверджено Положення про нього, прийняті інші рішення про його виведення з підпорядкування МВС України і щодо забезпечення його діяльності [4].

Враховуючи, що кримінальне законодавство є базовим для кримінально-процесуального і кримінально-виконавчого, законотворча діяльність у сфері останнього була спрямована на удосконалення і систематизацію діючого виправно-трудоного кодексу України. Поряд з цим, здійснювались окремі наукові розробки нових проектів законів у сфері виконання покарань на базі Київського інституту внутрішніх справ і тоді Головного Управління виконання покарань. Під керівництвом ректора Київського інституту внутрішніх справ Г.О. Радова була розроблена доктринальна модель Закону «Про пенітенціарну систему України» [5].

Декілька варіантів проектів Кримінально-виконавчого кодексу було підготовлено за період з 1991 по 1997 рр. під керівництвом Начальника Головного управління виконання покарань МВС України І.А. Штанька і його колишнього заступника, а нині Начальника Державного департаменту України з питань виконання покарань В.А. Львовичкіна [6]. На жаль, останні проекти не були опубліковані, тому не всі фахівці змогли своєчасно висловити свої пропозиції до змісту цих документів.

З прийняттям Кримінального кодексу України (31 березня 2001 р.) під керівництвом О.М. Бандурки була створена робоча група з числа науковців Університету та практичних співробітників Департаменту з питань виконання покарань, яка, відповідно до основних положень Конституції України, Кримінального кодексу України 2001 р., а також третього варіанту проекту Кримінально-виконавчого Кодексу України 1997 р., розробила проект Кримінально-виконавчого Кодексу України і 15 травня 2001 р., представила його в Державний департамент України з питань виконання покарань, а також у відповідні комітети Верховної Ради України.

Найбільш принциповими питаннями при розробці цього проекту КВК були:

- аналіз політико-правових ідей, сформульованих в загальнодержавних, правових і наукових документах, а також працях вчених України;
- впровадження механізму реалізації конституційних норм і положень у кримінально-виконавче законодавство України;
- урахування міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- збереження і розвиток ідей вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі кримінології, кримінального, виправно-трудоного і кримінально-виконавчого права;
- визначення об'єкта і предмета правового регулювання;
- удосконалення і узгодження структури проекту з змістом і структурою нового Кримінального кодексу;

– забезпечення зв'язків відпрацьованих у практиці виконання покарань засобів і способів ресоціалізації засуджених з процесом їх законодавчого закріплення;

– розширення кола суб'єктів державних і громадських органів, установ і об'єднань, які повинні брати участь у процесі ресоціалізації засуджених.

Підготовлений авторським колективом проект нового Кримінально-виконавчого кодексу України має низку принципових відмінностей від діючого Виправно-трудоного кодексу України та названих вище проектів.

По-перше, він передбачає правову регламентацію усіх видів кримінальних покарань, а також звільнення від відбування покарання з випробуванням, які встановлені у ст.51 і ст.75 КК України 2001 р. При цьому запропонована, як і у Кримінальному кодексі, «трьохступенева» структура розміщення нормативного матеріалу (Частина – Глава – стаття).

Проект складають 2 частини (Загальна і Особлива), 22 Глави, 191 стаття. Розділ IX діючого Виправно-трудоного кодексу «Персонал установ і органів виконання покарань» пропонується перенести в спеціальний Закон України «Про Державну службу виконання покарань».

По-друге, у зв'язку з розширенням об'єкту правового регулювання, а також враховуючи зміну місця роботи у системі основних засобів виконання покарань різних видів, для їх класифікації було використано критерій «зв'язку покарань з позбавленням волі».

По-третє, у Загальній частині проекту була відновлена норма щодо місця виконання покарання відносно засуджених на території, де вони постійно проживали до затримання, або були засуджені.

По-четверте, сформульовано поняття виконання покарання як реалізації комплексу прав, правообмежень і обов'язків, визначених законом і встановлених вироком суду, відносно засуджених, яка здійснюється Державною службою виконання покарань для досягнення мети кримінального покарання, ресоціалізації засуджених, профілактики та боротьби із злочинністю. Одночасно пропонується розширення переліку основних засобів виконання покарань, до складу яких слід віднести матеріально-побутове та медико-санітарне забезпечення, засуджених, а також соціально-психологічну роботу.

По-п'яте, окрема глава проекту присвячена законодавчому закріпленню принципів кримінально-виконавчого права: – законності; – рівноправності; – гуманізму; – демократизму; – диференціації та індивідуалізації виконання покарань; – професійної етики. Складна структура статей, у яких вони розташовані, дозволяє досить ретельно відобразити зміст вищезазначених принципів як сукупності основних ідей у сфері виконання покарань.

При цьому їх закріплення як у формі «принципів-норм», а також у формі «принципів-завдань, цілей, перспектив подальшого розвитку» дозволяє удосконалювати механізм їх реалізації у нормах Особливої частини проекту.

Окрема глава проекту присвячена закріпленню правового становища засуджених, яка враховує вимоги міжнародних стандартів про необхідність зазначення в Законі переліку прав, правообмежень і обов'язків засуджених.

Також, в окрему главу автори розмістили особливості виконання у виді позбавлення волі відносно засуджених жінок і неповнолітніх.

Чимало норм пропонованого проекту мають дискусійний характер, тому, на наш погляд, відкрите його обговорення фахівцями різних галузей науки, а також практичними співробітниками Державного департаменту України з питань виконання покарань сприяло б поновленню правових основ діяльності одного з найважливіших соціально-правових інститутів держави.

Список літератури: 1. Постанова Верховної ради України від 25.06.1993 р. №3325-ХП «Державна програма боротьби зі злочинністю» // Голос України від 30.07.1993 р. №143. 2. Указ Президента України від 17.09.1996 р. № 837/96 «Про комплексну цільову програму боротьби зі злочинністю на 1996-2000 роки». 3. Постанова Кабінету Міністрів України № 456 від 24.04.1996 року. «Про Концепцію розвитку системи МВС». 4. Указ Президента України від 22.04.1998 року № 344/98 «Про утворення Державного департаменту України з питань виконання покарань»; Указ Президента України від 31.07.1998 року № 827/98 «Про затвердження Положення про Державний департамент України з питань виконання покарань»; Указ Президента України від 12.03.1999 року № 248/99 «Про виведення Державного департаменту України з питань виконання покарань з підпорядкування МВС України; Постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.1999 року № 653 «Про заходи щодо забезпечення діяльності Державного департаменту з питань виконання покарань». 5. Доктринальна модель Закону «Про пенітенціарну систему України // Проблеми пенітенціарної теорії і практики / Бюлетень Київського інституту внутрішніх справ № 1(2), 1997. 6. Кримінально-виконавчий кодекс України (проект), варіант третій – Державний департамент України з питань виконання покарань, Київ, 1997. 7. Кримінально-виконавчий кодекс України (проект) Харків, Національний університет внутрішніх справ. 2001.

Надійшла до редколегії 07.01.02

С.А. Гожигов

АДМІНІСТРАТИВНЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ РИБАЛЬСТВА Й ОХОРОНИ РИБНИХ ЗАПАСІВ В АЗОВСЬКІЙ ІНСПЕКЦІЇ РИБООХОРОНИ

Зараз правове регулювання рибальства, охорони рибних запасів і інституту адміністративної відповідальності за порушення правил рибальства й охорони рибних запасів законодавцями здійснюється слабко і безсистемно. Різним аспектам соціально-економічного, науково-технічного і правового забезпечення управління охороною навколишнього середовища і рибних ресурсів присвячені роботи деяких авторів [1, 2, 3, 4]. Однак спеціальні дослідження даної проблеми відсутні. Більш того, питання адміністративної відповідальності за порушення правил рибальства й охорони рибних запасів у басейні Азовського моря в умовах кризового стану рибного господарства взагалі не вивчалось. Останнє свідчить про актуальність і новизну проведеного дослідження.

Пристаючи до аналізу поняття «адміністративного порушення правил рибальства», слід зазначити принципову позицію: «порушення правил» не є винятковою властивістю особливого виду адміністративних правопо-